

PECES INÈDITES EN CERÀMICA DE *SIGILLATA* AFRICANA “D” TROBADES A ILURO/ALARONA

Joan Francesc Clariana Roig

Introducció

La troballa de ceràmiques de *sigillata* africana “D” a la ciutat romana d’*Iluro/Alarona* sol ésser quelcom freqüent en nivells d’època baix imperial romana, però és quelcom excepcional que es trobin fragments o peces ceràmiques amb decoració estampada representant la figura humana, en canvi si que s’han trobat motius estampats amb forma de creu.

En aquesta comunicació es presenten tres peces d’aquesta varietat ceràmica corresponent a les darreres etapes de la ciutat romana, en les quals on veiem fragmentàriament, per un costat una peça on es copsa parcialment la figura d’un apòstol o sant amb una creu al costat (núm. 3), per altre veiem la meitat inferior de la figura del déu *Bacus* (núm. 2) amb la pantera i una gerra, la tercera peça és un exemplar de perfil sencer que porta al centre interior una creu estampada (núm. 1).

Context arqueològic

El context al qual pertanyen les peces en qüestió, es quelcom desigual, ja que els dos primers exemplars provenen de l’excavació del carrer Sant Simó 2 – 4 i amb uns registres arqueològics datats del moment històric en el qual aquests exemplars es trobarien en ús. En canvi, la tercera, prové de l’excavació del Carreró 21 – 23, lloc on hi havia la sucursal del Banc Atlàntic, i, en el registre arqueològic s’observà que corresponia a una peça residual, concretament de la UE 1.010, que correspon a un estrat d’època moderna que farcia de terres la rasa d’un desguàs contemporani. No obstant, en aquesta mateixa finca, anys abans, en l’actuació de 1997, s’hi havia exhumat una fossa tardoromana.

En el cas de l’excavació del carrer Sant Simó, veiem com les dues peces apareixen en unitats estratigràfiques molt pròximes, situades ambdues en el sector nord de l’excavació, en la zona de l’illa de cases de la domus de la Plaça Gran i a tocar amb el cardo que anava en direcció nord – sud. Així, la UE (= unitat estratigràfica) 285, consistia en un clot de mitjanes dimensions, que a la vegada estava cobert per un estrat de poc gruix com era a UE 251. La UE 285 s’ha pogut datar força bé en tant que entre els materials s’hi exhumaren altres fragments de *sigillata* africana “D” pertanyents a les formes Hayes 62-A, 91-C, 93-A, 99 A i B, i una vora possiblement de la forma Hayes 199, així com àmfora africana de la forma Keay LV-A i un fragment possiblement d’àmfora lusitana de la forma Keay

22. Tots aquests materials ens donen un ventall cronològic situable dins la segona meitat del segle VI dC. La part de l'estrat situat sobre la UE 285, corresponia a la UE 251, el qual havia estat parcialment destruït en fer el rebaix de la UE 236 en el segle XV. Aquest estrat, el 251, està definit com a força heterogeni, contenint restes de carbons i d'estuc pintat, amb cronologia similar a la UE 285, tal com ens demostra la presència de *sigillata* africana "D" pertanyents a les formes Hayes 87-A, 91-A (?) i 91-C, 93-A i B, 99 i 106, àmfora africana de les formes Keay LV-A i LXII-A.

Descripció dels materials

1.- Peça de perfil sencer corresponent a la forma quasi hemisfèrica Hayes 99-A, tipus D2, amb decoració d'una creu gravada en el centre intern. Trobada a la UE 285 de l'excavació del solar Sant Simó, 2-4 (Ref. SIM 2-4-2014-285-37). Els paral·lels pròxims a aquest motiu els veiem a Hayes (1972, 276, fig. 56), on trobem dues creus estampades, força semblants però amb petites diferències, són la núm. 316,k trobada a Karanis i la núm. 319,m provinent de la zona dels tallers d'Oudna (Atlante 1981, tav. LIX(b), núms. 52 i 55, respectivament), corresponents a l'estil E-I, per tant el motiu estampat que tenim aquí seria una variant.

2.- Fragment de peu de pàtera, possiblement de la forma Hayes 104-A, tipus D2, amb decoració estampada en la qual s'hi copsa la meitat inferior d'una figura representant al déu Bacus amb una gerra a la ma dreta i la pantera de perfil a la seva dreta. Prové de la UE 251 de la mateixa actuació de la peça anterior (Ref. SIM-2-4-251-212). Els paral·lels més pròxims a aquesta decoració els veiem a Hayes (1972, fig. 50 = Atlante 1981, tav. LXIV, núm. 5), en la peça núm. 223-c, i a Atlante (1981, tav. LXIV), núm. 4, ambdues peces provinents de Cartago i corresponents a l'estil E-II, que a l'igual com el supòsit vist abans, podem copsar, sobretot en el detall de la pantera, que aquest motiu seria també una variant.

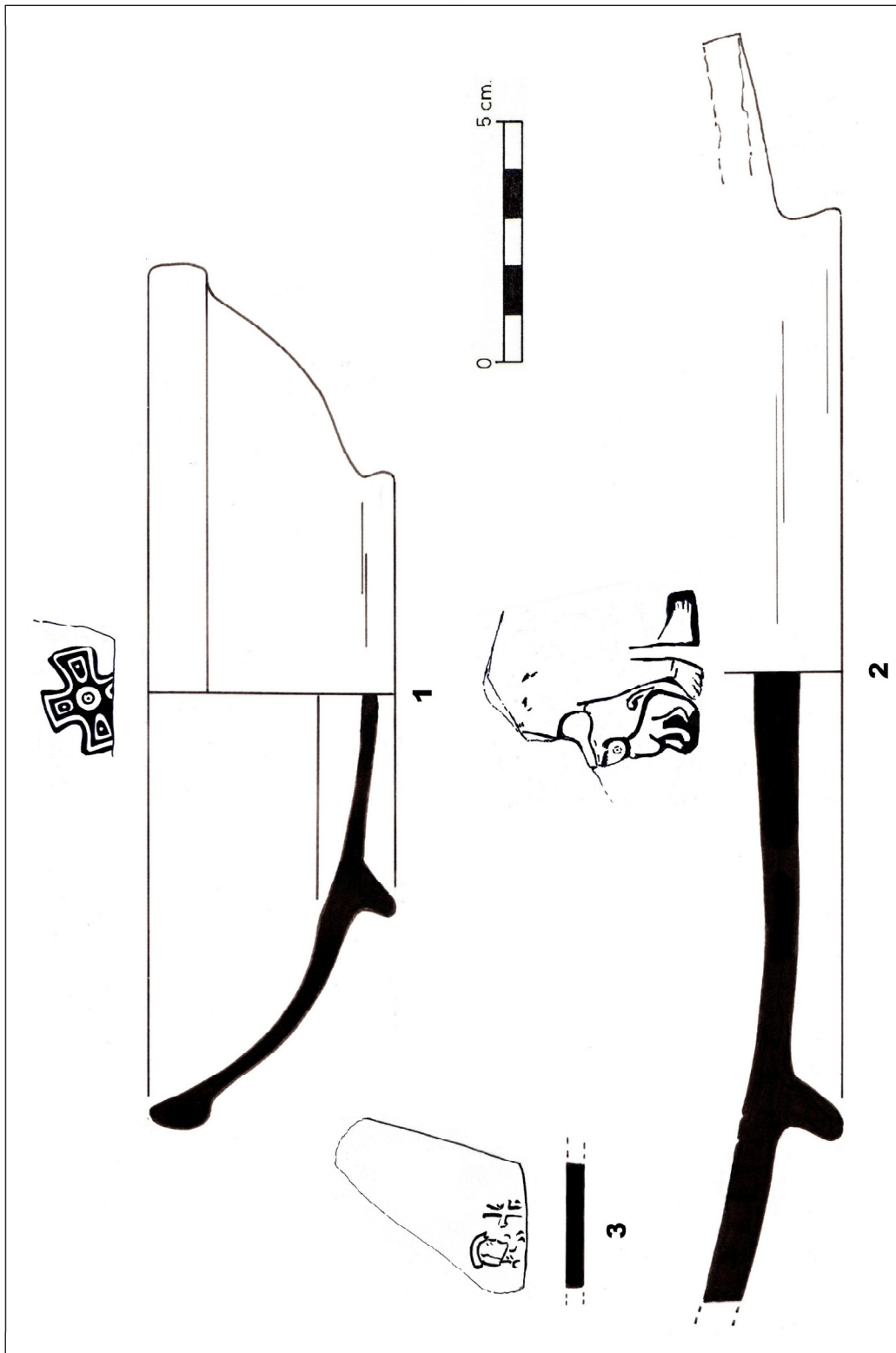
3.- Fragment de fons, informe, tipus D2, amb restes de decoració estampada en la que s'hi copsa la part del cap de la figura d'un sant amb una creu estampada en el costat dret. Trobada al Carreró, 21 – 23. Els paral·lels que hem localitzat, tot i que tampoc són idèntics, els veiem en l'obra d'Hayes, en peces provinents de Delos (Hayes 1972, p. 264, fig. 51, núm. 234-d = Atlante 1981, tav. LXIV, 14) i del Museu Benaki d'Atenes (Hayes 1972, p. 264, fig. 51, núm. 234-c = Atlante 1981, tav. LXIV, 15), per tant, malgrat la poca decoració que es conserva i la mala qualitat de la impressió, també seria un motiu no recollit en les taules de classificació.

Cloenda

La importància d'aquestes peces rau en la seva excepcionalitat, especialment per els exemplars 2 i 3, ja que fins ara no s'havien localitzat figures humanes en motius estampats en la ceràmica *sigillata* africana "D" trobada en el solar d'*Iluro/Alarona*, essent aquests els primers que coneixem i, pel que fa al motiu de la peça decorada amb la creu, si bé s'han trobat alguns pocs exemplars, aquest, en tractar-se d'una variant, ve a enriquir el grup de peces fins ara publicades (cfr. Bonamusa 2011: 693, 695 i 696).

BIBLIOGRAFIA

- AA.VV. (1981): *Atlante delle forme ceramiche I. Cerámica fine romana nel bacino Mediterraneo (Medio e tardo Impero)*. EAA. Roma.
- BONAMUSA, J. (2011): *De la Civitas d'Iluro a Alarona (Mataró, Barcelona), entre la tetarquia i els carolingis*. Accèssit Premi *Iluro* 2010. Mataró.
- CELA, X. (2006): *Memòria de l'excavació realitzada al Carreró 21 – 25 (Mataró – Maresme), maig – juny 2006*. Servei d'Arqueologia de la Generalitat de Catalunya (inèdita).
- CELA, X.; REVILLA, V. (2004): *La transició del municipium d'Iluro a Alarona (Mataró). Cultura material i transformacions d'un espai urbà entre els segles V i VII dC*. *Laietania* 15. Mataró.
- GEA, M.; NADAL, E. (2017): *Intervenció arqueològica carrers de Sant Simó, 2 – 4, Don Magí de Villalonga, 1 – 3*. Mataró, *El Maresme* (setembre 2014 – agost 2015). Alella. Servei d'Arqueologia de la Generalitat de Catalunya (inèdita).
- HAYES, J.W. (1972): *Late Roman Pottery*. London.

Làmina 1: Els núms. 1 i 2, de Sant Simó, 2-4. El núm. 3, del Carreró, 21-23.

1

2

4

5

14

15

Atlante (1981), detall de la Tavola LXIV.

Làmina 2: 1 i 2, fotos dels motius estampats. Al dessota, paral·lels localitzats.